

Brussel, 20.12.2013
COM(2013) 926 final

2013/0444 (NLE)

Voorstel voor een

BESLUIT VAN DE RAAD

betreffende de ondertekening, namens de Europese Unie, van het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben

TOELICHTING

1. ACHTERGROND VAN HET VOORSTEL

Mensen die blind of visueel gehandicapt zijn of een andere leeshandicap hebben, moeten net als anderen toegang hebben tot boeken en ander drukwerk, willen zij volwaardig en doeltreffend kunnen participeren in de samenleving. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) zijn er wereldwijd naar schatting 285 miljoen visueel gehandicapten: 39 miljoen blinden en 246 miljoen slechtzienden¹. Volgens de Wereldblindenunie is in Europa slechts 5% van de gepubliceerde boeken verkrijgbaar in een voor visueel gehandicapten toegankelijke vorm; in ontwikkelingslanden – waar zo'n 90% van alle visueel gehandicapten woont – zelfs maar 1%².

Exemplaren van boeken in toegankelijke vorm worden tegenwoordig doorgaans op nationaal niveau vervaardigd en verspreid door gespecialiseerde organisaties, zoals blindenbibliotheken. Dat gebeurt in licentie of op grond van beperkingen van of uitzonderingen op het auteursrecht. Er is echter geen internationaal rechtskader voor grensoverschrijdende uitwisseling van werken in toegankelijke vorm die op grond van beperkingen van of uitzonderingen op het auteursrecht worden vervaardigd. Dat leidt ertoe dat dubbel werk wordt verricht, zelfs als het gaat om landen waar dezelfde taal wordt gebruikt. Dat is een probleem omdat het vervaardigen van exemplaren in toegankelijke vorm duur is en de verantwoordelijke organisaties over beperkte middelen beschikken.

Sinds januari 2011 is de Europese Unie gebonden door het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, dat het recht op toegang tot informatie (artikel 21) en het recht op deelname aan het culturele leven op voet van gelijkheid met anderen (artikel 30) vastlegt. Dit verdrag is een integrerend onderdeel van de rechtsorde van de EU geworden. Vijfentwintig lidstaten zijn partij bij het verdrag en in drie landen is de ratificatieprocedure nog aan de gang.

In 2009 zijn in de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO) onderhandelingen begonnen over een mogelijk internationaal verdrag tot vaststelling van beperkingen van en uitzonderingen op het auteursrecht ten behoeve van blinden, visueel gehandicapten en personen met een andere leeshandicap, teneinde de grensoverschrijdende uitwisseling van exemplaren in toegankelijke vorm te vergemakkelijken.

Op 26 november 2012 heeft de Raad een besluit vastgesteld waarbij hij de Commissie machtigt aan deze onderhandelingen deel te nemen namens de Europese Unie³. De WIPO-onderhandelingen zijn met succes afgesloten op de diplomatieke conferentie die van 17 tot 28 juni 2013 in Marrakesh plaatsvond. Deze leidde tot de goedkeuring op 27 juni 2013 van het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben (hierna "het verdrag" genoemd).

Het verdrag bevat een aantal internationale voorschriften die ervoor zorgen dat er op nationaal niveau beperkingen en uitzonderingen op het auteursrecht gelden ten behoeve van blinden, visueel gehandicapten en personen met een andere leeshandicap, en de grensoverschrijdende

¹ Factsheet nr. 282, juni 2012: <http://www.who.int>

² <http://www.worldblindunion.org>

³ Besluit van de Raad inzake de deelname van de Europese Unie aan de onderhandelingen voor een internationale overeenkomst binnen de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom inzake verbeterde toegang tot boeken voor personen met een leesbeperking (16259/12 EU RESTRICTED).

uitwisseling mogelijk maken van exemplaren in toegankelijke vorm, die vervaardigd zijn in een partij bij het verdrag op grond van een beperking of uitzondering op het auteursrecht.

Met dit voorstel voor een besluit van de Raad verzoekt de Commissie de Raad om toestemming voor de ondertekening van het verdrag namens de Europese Unie, onder voorbehoud van de sluiting ervan op een later tijdstip.

2. JURIDISCHE ELEMENTEN VAN HET VOORSTEL

De begunstigden van het verdrag zijn personen die blind zijn, een visuele handicap of een waarnemings- of leeshandicap hebben, of anderszins, ten gevolge van een fysieke handicap, niet in staat zijn een boek vast te houden of te hanteren, dan wel scherp te zien of hun ogen te bewegen in een mate die gewoonlijk voor het lezen aanvaardbaar wordt geacht.

Het verdrag verplicht de verdragsluitende partijen ertoe om ervoor te zorgen dat hun nationale auteursrechtwetgeving voorziet in beperkingen van of uitzonderingen op het reproductierecht, het distributierecht en het recht van terbeschikkingstelling aan het publiek, teneinde de beschikbaarheid van werken in een toegankelijke vorm voor begunstigden te vergemakkelijken⁴. De verdragsluitende partijen kunnen beslissen die beperkingen of uitzonderingen alleen te laten gelden voor gevallen waarin exemplaren in toegankelijke vorm voor begunstigden op hun grondgebied commercieel niet op redelijke voorwaarden verkrijgbaar zijn. In de EU wordt in artikel 5, lid 3, onder b), van Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij⁵ al voorzien in een facultatieve beperking of restrictie op deze rechten ten aanzien van het gebruik ten behoeve van mensen met een handicap, dat direct met de handicap verband houdt en van niet-commerciële aard is en voor zover het wegens de betrokken handicap noodzakelijk is. In tegenstelling tot het verdrag is artikel 5, lid 3, onder b), van Richtlijn 2001/29/EG niet beperkt tot een specifieke handicap. Bovendien staat het de lidstaten vrij om deze beperking of restrictie al dan niet ten uitvoer te leggen. Het is thans echter vaste jurisprudentie dat de beoordelingsmarge waarover de lidstaten beschikken wanneer zij gebruikmaken van de in artikel 5 van Richtlijn 2001/29/EG bedoelde beperkingen of restricties, moet worden uitgeoefend binnen de door het recht van de Unie opgelegde grenzen⁶.

In het verdrag worden “werken” gedefinieerd als werken van letterkunde en kunst in de zin van artikel 2, lid 1, van de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst (hierna “Berner Conventie” genoemd), in de vorm van tekst, notatie of daarmee samenhangende illustraties, ongeacht of deze zijn gepubliceerd of anderszins in enig medium aan het publiek ter beschikking zijn gesteld. Volgens het verdrag omvat de definitie ook luisterboeken.

Een “exemplaar in toegankelijke vorm” is een exemplaar in een andere vorm of een ander formaat dan waarin het werk is gepubliceerd, waardoor het voor begunstigden even gemakkelijk toegankelijk wordt als voor zienden. Exemplaren in toegankelijke vorm moeten uitsluitend voor begunstigden zijn bedoeld en de integriteit van het oorspronkelijke werk eerbiedigen.

⁴ De verdragsluitende partijen kunnen ook voorzien in een beperking van of uitzondering op het recht van openbare opvoering en uitvoering en, volgens bijgevoegde gemeenschappelijke verklaring, op het recht van vertaling, binnen de grenzen die de Berner Conventie stelt.

⁵ PB L 167 van 22.6.2001, blz. 10-19.

⁶ Zie bijvoorbeeld zaak C-145/10, *Eva Maria Painer*, punt 104.

“Toegelaten entiteiten”, waarmee bedoeld worden overheidsinstellingen of andere organisaties die aan blinden, visueel gehandicapten of andere personen met een leeshandicap zonder winst oogmerk onderwijs, opleiding, aangepast lezen of toegang tot informatie bieden, mogen exemplaren in toegankelijke vorm die op grond van een beperking of uitzondering op het auteursrecht zijn vervaardigd, exporteren. Dergelijke entiteiten moeten erop toezien dat exemplaren in toegankelijke vorm uitsluitend aan begunstigden worden verstrekt. Zij moeten de reproductie, verspreiding en terbeschikkingstelling van ongeoorloofde kopieën ontmoedigen, bij alle handelingen met de exemplaren de nodige zorgvuldigheid betrachten en alle handelingen met betrekking tot deze exemplaren registreren.

De verdragsluitende partijen mogen de uitvoer van exemplaren in toegankelijke vorm slechts toestaan als zij ervoor zorgen dat de door hen toegepaste beperkingen of uitzonderingen op het reproductierecht, het distributierecht en het recht op terbeschikkingstelling aan het publiek worden onderworpen aan de driestappentoets, ofwel doordat zij partij zijn bij het WIPO-verdrag inzake het auteursrecht ofwel door deze beperkingen en uitzonderingen anderszins te beperken tot bepaalde bijzondere gevallen die geen afbreuk doen aan de normale exploitatie van het werk en de wettige belangen van de rechthebbende niet op ongerechtvaardigde wijze schaden.

Het verdrag bepaalt dat indien een verdragsluitende partij toestaat dat een begunstigde of een toegelaten entiteit een exemplaar van een werk in toegankelijke vorm vervaardigt, ook de invoer van dergelijke exemplaren toegestaan moet zijn.

Verdragsluitende partijen dienen indien nodig passende maatregelen te treffen om te waarborgen dat wanneer zij passende wettelijke bescherming en doeltreffende rechtsmiddelen tegen het omzeilen van doeltreffende technologische maatregelen bieden, die wettelijke bescherming begunstigden niet verhindert gebruik te maken van de beperkingen en uitzonderingen waarin dit verdrag voorziet. In een gelijkwaardige verplichting wordt reeds voorzien in artikel 6, lid 4, van Richtlijn 2001/29/EG.

Het verdrag verplicht de verdragsluitende partijen ertoe de privacy van begunstigden te beschermen en samen te werken om de grensoverschrijdende uitwisseling van exemplaren in toegankelijke vorm te vergemakkelijken. De WIPO zal een informatietoegangspunt instellen waar toegelaten entiteiten gemakkelijker informatie over elkaar kunnen krijgen. Met het verdrag worden toelaten entiteiten bovendien aangemoedigd informatie te verstrekken aan belanghebbenden en het publiek over hun beleid en werkwijze.

In het verdrag wordt bevestigd dat het de verdragsluitende partijen vrijstaat de meest geschikte methode voor de tenuitvoerlegging van dit verdrag te bepalen, overeenkomstig hun eigen rechtsstelsel en rechtspraktijk. Zij dienen echter te voldoen aan hun bestaande internationale verplichtingen op grond van de Berner Conventie, de Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom en het WIPO-verdrag inzake het auteursrecht. Het verdrag erkent dat de verdragsluitende partijen ten behoeve van begunstigden en personen met andere handicaps andere, buiten het toepassingsgebied van het verdrag vallende beperkingen en uitzonderingen kunnen handhaven of invoeren.

De artikelen 13 t/m 22 bevatten administratieve en procedurele bepalingen die sterk lijken op die van het op 24 juni 2012 aangenomen verdrag van Peking inzake audiovisuele uitvoeringen. Het verdrag treedt in werking als het door twintig partijen is geratificeerd.

De Europese Unie kan partij worden bij het verdrag doordat zij op de diplomatieke conferentie heeft verklaard dat zij bevoegd is en een eigen wetgeving heeft die al haar lidstaten bindt ten aanzien van aangelegenheden die in het verdrag worden geregeld, en dat zij overeenkomstig haar interne procedures naar behoren gemachtigd is om partij te worden. De

Europese Unie heeft tevens op 28 juni 2013 de slotakte van de diplomatieke conferentie ondertekend. Het verdrag staat gedurende een jaar na de aanneming open voor ondertekening door iedere in aanmerking komende partij.

De Commissie is tevreden over de resultaten van de onderhandelingen en verzoekt de Raad haar te machtigen tot ondertekening, namens de Europese Unie, van het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben.

Gezien het onderwerp van het verdrag dient het besluit van de Raad gebaseerd te zijn op de artikelen 114 en 207, alsmede artikel 218, lid 5, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Voorstel voor een

BESLUIT VAN DE RAAD

betreffende de ondertekening, namens de Europese Unie, van het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name de artikelen 114 en 207, juncto artikel 218, lid 5,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Sinds 22 januari 2011 is de Europese Unie gebonden door het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, waarvan de bepalingen een integrerend onderdeel van de rechtsorde van de Europese Unie zijn geworden⁷.
- (2) Op 26 november 2012 heeft de Raad de Commissie gemachtigd om namens de Europese Unie onderhandelingen te voeren over een internationale overeenkomst binnen de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom inzake verbeterde toegang tot boeken voor personen met een leesbeperking.
- (3) De onderhandelingen zijn met succes afgesloten op de diplomatieke conferentie die van 17 tot 28 juni 2013 plaatsvond, en het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben (hierna “het verdrag” genoemd) is op 27 juni 2013 aangenomen.
- (4) Het verdrag bevat een aantal internationale voorschriften die ervoor zorgen dat er op nationaal niveau beperkingen en uitzonderingen op het auteursrecht gelden ten behoeve van blinden, visueel gehandicapten en personen met een andere leeshandicap, en de grensoverschrijdende uitwisseling mogelijk maken van exemplaren in toegankelijke vorm die op grond van beperkingen of uitzonderingen op het auteursrecht zijn vervaardigd.
- (5) Het verdrag staat gedurende een jaar na de aanneming ervan open voor ondertekening door iedere in aanmerking komende partij. Het dient namens de Europese Unie te worden ondertekend, behoudens de sluiting ervan op een latere datum,

⁷ Besluit 2010/48/EG van de Raad van 26 november 2009 betreffende de sluiting door de Europese Gemeenschap van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, PB L 23 van 27.1.2010, blz. 35.

HEEFT HET VOLGENDE BESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

De ondertekening namens de Unie van het Verdrag van Marrakesh tot bevordering van de toegang tot gepubliceerde werken voor personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben, wordt goedgekeurd, onder voorbehoud van de sluiting van dit verdrag op een latere datum.

Artikel 2

Het secretariaat-generaal van de Raad stelt het volmachtinstrument op waarbij de persoon (personen) die daartoe door de Europese Commissie is (zijn) aangewezen, machtiging wordt verleend het verdrag, onder voorbehoud van de sluiting ervan, te ondertekenen.

Artikel 3

Dit besluit treedt in werking op de dag waarop het wordt vastgesteld.

Gedaan te Brussel,

*Voor de Raad
De voorzitter*